

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.  
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.  
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.  
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.



## Extra Posten.

Måndagen den 26 Juni 1820.

Herr Redaktör!!

Som Here Tidnings-skrifvare förvägrat, man vet icke af hvad orsak, införandet af hosföljande, anhåller jag hos Er, Min Herre! som tyckes hysa liberalare åsigtier, att få nedanstående infördt uti edert blad. Med agtning förblifver etc. Eder väl affecterade

Juniperimons.

Recension öfver Markalls sömnlösa nätter. Ortman 1820.

Det är ovedersägligt, att en slitig läsning af forntidens författare, bemödandet att likna dem, och goda öfversättningar från desamma, ej allenast grundlagt, men äfven fortskyndat de framsteg Vitterheten i nyare tider gjort uti de åtskilliga Europeiska länder, der den kan sägas hafva nått någon höjd. Detsamma gäller enskildt om hvar sann idkare af den vackra litteraturen, som gemenligen i dess umgänge stadgar sin smak och uppväckes till en täflan, ett efterliknande, som, med snille förenadt, ej kan undgå att till slut frambringa något utmärkt. Man börjar med att öfversätta för öfning, men man framlägger ej sådana försök för Allmänheten, innan de åtminstone hunnit den grad af *poetering*, som landets vitterhet då äger.

Men dermed är ganska litet gjort i hufvudsaken, som bör vara vitterhetens *förkofran*. Och hvad bidrager dertill en öfversatt klotzakisk eller Tungusisk Auktor, så framt ej öfversättarens snille, då det i kläder sig den frammande dräkten, ger sjelfva öfversättningen något *skick*, någon *prydad*, något täckt blomster, någon *förbättring*, som den förut saknade? Sådan är väl den sanna åsigten af alla slags öfversättningar. Vågom ej, i ett så upplyst tidevarf som vårt, framställa t. ex. Homerus i sin ursprungliga gestalt, förädлом hans tankar, förbättröm hans styl, lämpom hans skrifart efter tidens smak, prydom hans vers med sundt vett och det fina behaget, och han skall läsas, han skall förvåna, och föröndas.

Dessa betraktelser äro föranledde af närvarande öfversättningar från Tungusiskan. Lemnom å sido huruvida öfversättaren varit trogen sitt original eller icke, förkastom alla klyftigheter, så mycket mindre på sitt ställe, då öfversättaren icke meddelat oss sjelfva originalet, sök om snarare att hålla honom räkning, om han med bibehållande af det helas väfnad förstått rigta partierne och versen med sitt snille, och det sinnesnöje tidens smak, för att göra ett poem läsbart, ovilkorligen kräfver.

Skaldekonsten, hvars ändamål är att framställa naturen med sanning och styrka, utan att stöta sedekänslans och konst-



odlingens allmänt erkända fordringar, bör äfven med detta vilkor innefatta ett annat, att gagna och genom en len och mild känslas väckelse verka dygd och en moralisk nytta. Vitterheten är nämligen ämnad att förnöja sedliga varelser. Sedemålningen är Homeri största förtjenst. I den röfvade locken af Pope, hvem beundrar ej på samma gång den snillrika skalden och den fina människokännaren? Men sanna pröfvostenen för sinnandet af en redbar smak är tvifvelsutan denna: att jemföra sina känslor, rätta dem genom förståndets pröfning och upplösa dem i begrepp så långt som är möjligt. Vi skola nu gå att tillse i hvad mån denna bok uppfyller detta ändamål, att på en gång både förnöja och förädla.

Högst rörande och ömt skildrar öfverättaren, eller som han här med ett colлектift namn kallar sig: Committerade för Markalls sömnlösa nätter, den ryktbara Tungusens öde; huru han mången natt vrider sig intill gryningens ankomst omkring på sitt sömnfria läger, utbristande vid hvarje kvartslag, under en hetta, som gränsar till feber, i höga klagorop öfver sin lott, att hvarken allmänna Journalen, eller något af de odödliga *smilleværk*, hvilkas ära hvilas på dess loford, kunna med all sin kärnfullhet och smak åstadkomma så många classiskt Tungusiska tankar, att de förslå till ett värdigt tidsfördrif under hans långa sömnlösa nätter. — Hvem röres icke till de bittraste tårar vid en sådan teckning, så naturlig och sann, så efter alla konstens regler afpassad. Hvem känner icke den ljufvaste hugnad vid de efterföljande orden: *Markall har icke sutkat förgäfvnes*. Recensenten, djupt skakad af en sådan målning, kan ej underlåta att blygsamt för den läsande allmänheten erkänna, huru han, drifven af en människokälskande känsla, genast, enligt företalets anvisning skyndade till det konst- och Nyhetsmagasin, boken omförmåler, men beklagligt en fann blott ett Skomagasin, der ingen kunde gifva honom den ringa-

ste upplysning om den lidande, hvartöre han hos de vördade Committerade för en framtid supplicerar, att erhålla en närmare notice, på det att äfven Recensenten i sin mån må få den tillfredsställelsen att bidra till att "*astorka den lidandes tårar*." (Slut. e. a. g.)

### *Il Molo grande, i Neapel.*

(Utur: *Italianische Miscellen*.)

Det är en liten landsträcka, som drager sig från sidan af *Castel nouvo* ner åt sjön och med sin skans i spetsen bildar den ena infattningen af Neapel.

Det mångsidiga och brokiga lifvet i Neapel framställer sig på denna plats i ett sammandrag. Mången kommer hit för att hemta luft. Hammens folk mängd utbreder sig till någon del öfver detta näs, och en hvar vill njuta eller förvärfva.

Den neapolitanska industrin visar sig här i sin glanspunkt. Jemte salubodarne för de vanliga behofven ser man här en kedja af boklädor i miniatyr. Först måste hungern stillas och kroppen beklädas, sedan vill äfven själen hafva sin föda. Böcker och kopparstiek äro utbredda på murarna, och att köpa för godt pris.

Den som har lust, kan här följa människoslagets bildningshistoria från sin början i en beständig rörelse. Här sitter en grupp af halfnakna barn, som leka med en hund eller gnaga ömsom på en ruttan vattmelon. Der sitter en tiggare i solskener, som afklädt sig linnet för att deri anställa jagt eller torrka det efter ett nys slutadt svett- eller sjöbad. Jag åtnöjer mig med att vidröra den lägsta punkten och den högsta i den lilla putsade presten eller den allvarsamma Capucinern, hvilka med så olika steg vandra till samma mål.

Utom dessa finner man här den upplysta tidålderns hela rörliga lif. Theater, skolor, allt hvad som göres för folkets bildning eller förseening, äro här



samhet. Endast några aftnars spatsergång i denna trakt lär oss bättre känna Neapel, än långa vandringar genom dess långa gator.

Det är stora och strödda grupper, vid hvilka vi måste stanna. Den enas medelpunkt är en qvacksalfvare. Ej långt derifrån har en Capuciner samlat omkring sig ett litet auditorium. Något längre bort har en stor människoskara omringat en marionett-theater. I den aflägsnaste vrån sitter en gammal i trasor höljad gubbe, som för ett temligen ansenligt Publicum deklamerar röfvaren Rinaldos bedrifter; qvinnor och barn sysselsättas af en rå Abbruzese, som låter en hund göra sina konst.

Theologiska Fakultéten är den första. Ära den ära bör. Vi vilja ej förbigå Capucineren för att komma till Qvacksalfvaren.

Capucinerne äro sig lika i hela världen. Hvad Catharina (i Machiavellis aristophaniska Clizia) säger om dem, neml. att "de uppfylla atmosfären med en viss vildbräds-lukt," är ännu i dag sannt, och isynnerhet i det heta neapolitanska klimatet. Man har väder af dem på långt håll, och de måste derfore utstå mycken smälek af sina bespottare.

Bredvid Capucineren står ett crucifix, som hålles af en liten gosse. Till sådana små tjänster tränga sig barnen i Neapel med mycken ifver. Man vill så getna göra sig vigtig, äfven i barndomen.

En talare för folket måste ha en god stämman. Vår Capuciner äger denna gåfva i högsta grad. Man påstår väl, att den är den enda; men sådant kunna vi ej tro, ty den helige mannen säger verkligen rätt nyttiga saker.

"J talen alltid" — så börjar han — "om Madonna del Soccorgo, Madonna di Loreto, Madonna di monte nero. Huru många Madonnor tron j då, att det finnes? Det finnes blott en! Nå, hvärföre blitven

föddes ju som människa. Huru många mödrar hafven då j sjelfve? Blott en, eller huru? så många fäder j än mågen hafva."

Man måste tillstå, att denne man säger en stor sanning med anda och kraft. Vi vilja åtnöja oss med detta lilla prof, och öfvergå till den andra Fakultéten.

Den föreställes i en ganska välklädd qvacksalfvare. Väl hundrade människor äro omkring honom. Samma uppmärksamhet, samma andakt som vid Capucinerens predikan, hvilket också är ganska billigt; ty begge förkunna helsan — den ena för kroppen, den andra för sjalen. Och man tror sig veta, att det beklagligen finnes mycket folk i Neapel, som sätter mera värde på den förra.

Men besynnerligt nog synes det vara, och det kan med mycket skäl räknas till bevisen för människo-naturens förderf, att hvarken sjalens eller kroppens läkare vinner något utan att öfvertala. Om den förra säger Fontenelle: "Han måste tala, om det än vore *sans rime et raison*," — om den sednare: "han måste åtminstone göra underverk, om vältalighets-gåfvan felas honom. Denna erfarenhet är så gammal som läkarekonsten och religionen — kanske så gammal som världen. Den sednare har altaren, kors och rosenkransar af nöden, den förra döds-kallar oak burkar; den ena måste berätta under-historier, den andra underkurer, och först då, när det är svårt att tro, tror hopen. Deri ligger poesins och konstens hemlighet.

Det är besynnerligt huru en qvacksalfvare kan leda en på så allvarsamma tankar. Men jag har det naturfelet, att jag sällan skrattar. Löjligen upptåg göra mig allvarsam. Denna Demosthenes' hela vältalighet förmådde mig ej till det minsta löje.

Med rätta kallar jag honom en Demosthenes. Han stod vid hafsstranden. Starkt slogo vågerna mot klippan, men han öfverröstade dem. Man timrade på ett



Ett compaignie soldater gick förbi med två trummor — han öfverlarmade trummorna.

Utan en dunderstämma finnes ingen folk-talare, om han än som Isocrates arbetade på ett tal i tie år. Denne man ägde dertill erforderliga lungor, och hade i nödfall kunnat harangera Xerxes' hela armée.

Med hvilken vältalighet flätade han ej läkarekonsten en hederskrans! Med hvilka djeriva språng öfvergick han från denna till rof-fröets beröm! Med hvilken andakt välsignade han den Gran\*) som en rätt-trogen gaf för en dosis extract derutur, för att köpa sig räddning från sten-, mag-, njur-, rygg-, hjert-, hals-, hufvud-, tand-, och öronvärk! Kejsare och Konungar!" — sade han bland annat — "J, som bortslösen millioner Gran för ett fyrverkeri, kommen och seen huru mycket godt man kan göra med en enda sådan Gran! För hvad en enda måltid kostar er, kan här köpas lif och helsa åt ett helt folk!"

En sådan människovän förtjenar en evig minnesvärd, och i medvetandet af sin storhet har han sjelf upprest den. Långt öfver edra hufvuden, j profane dödliche! står han upphöjd på ett bord. Likasom hela verlden vore en spegel, som uppfattar hans bild, åtföljer honom, hvar helst han uppträder, en stor tafta, föreställande

\*) Ett litet italienskt mynt.

honom i en heroisk ställning alldeles så, som han går och står. Rundt omkring honom synas alla de underkurer han gjort, och lefvande står han sjelf, aposteln, der bredvid, och förklarar dessa sina egna under. Om alla apostlar hade gjort detsamma, så vore mycket bryderi och många folianter besparde för våra kyrkofäder, mycket gräl för våra Theologer.

Bredvid honom står ett lika upphöjdt bord, hvarpå hvilat en dödkalle. "Här äro lif och död," utbrister den store mannen, som befaller öfver böda. "Väljen! Fatten en af dessa flaskor, och j hafven lif och helsa, och som ett uttryck af er tacksamhet kasten en carolin i denna dödkalles mun!"

Men låtom den Medicinska Fakulteten ej komma oss att glömma den Juridiska. Den framställer sig ej särdeles vördnadsbjudande i den raa herden från Abruzzo, som låter sin hund dansa. Vi hade aldrig kunnat uträkna hvilken Fakultét han föreställde, om det ej stundom förekommit oss som det neapolitanska folket liknade detta trogna djur, hvilket man lagligen dresserar efter behag. Också tycktes den starkares rätt här alldeles icke äga rum; ty hvad hade kunnat hindra den fromma pudeln att förgripa sig på den gamla preceptorn eller åtminstone springa sin väg?

(Slut e. a. g.)

Prenumeration på *Nya Extra Posten* för sednare halfåret, emottages uti Hrr Utters & Comp., Östergrens och Deléns & Comp. Boklädor, med 2 R:dr B:co. Artiklar i hvarjehanda ämnen blifva med möjligaste skyndsamhet införde i denna Tidning, då de inlemnas i Hr Östergrens Musik- och Bokhandel vid stora Nygatan. Vid sådane insände Artiklars införande skall Redactionen hädanefter, som hittills, iakttaga den största opartiskhet, så att de ovilkorligen införas, äfven om de icke öfverensstämma med Redactionens egna åsikter, endast de äro af den beskaffenhet som uti Bladets första Nr äskas.

Tryckfel: *Juniperimons*, läs: *Juniperimöns*.

N:o 52 utgifves nästa Torsdag.

Stockholm, tryckt hos JOHAN IMNELIUS, 1820.